

Honderden miljoenen voor beter lezen en rekenen.

Weten we ook of het werkt?

Het probleem was al jaren bekend. De plannen lagen klaar. Toen kwam het geld. Sinds eind 2022 kunnen scholen subsidie krijgen om leerlingen beter te leren lezen, schrijven en rekenen. Ze mogen het geld bijvoorbeeld gebruiken voor extra lessen, scholing van leraren, een taal- of rekencoördinator en nieuwe leermiddelen.¹

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) reserveerde daar grote bedragen voor. Alleen al voor de laatste subsidieronde was ruim **512 miljoen euro** beschikbaar, met **615 euro per leerling** over twee schooljaren.²

Met de eerdere subsidierondes waren eind 2024 ongeveer **5.100 scholen en bijna 1,5 miljoen leerlingen** bereikt, meer dan 60 procent van alle leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs.³

In 2025 wilde het ministerie daar nog eens ongeveer een miljoen leerlingen aan toevoegen. Uiteindelijk moest 95 procent van alle leerlingen worden bereikt. Dat klinkt indrukwekkend.

¹ <https://www.masterplanbasisvaardigheden.nl/subsidie-verbetering-basisvaardigheden>

² <https://www.dus-i.nl/subsidies/verbetering-basisvaardigheden-2025>

³ <https://www.ocwincijfers.nl/begroten-en-verantwoorden/begrotingsjaren/2024/beleidsverslag>

Maar bereik is nog geen resultaat.

De belangrijkste vraag is niet hoeveel scholen geld kregen, maar of leerlingen daardoor ook daadwerkelijk beter zijn gaan lezen en rekenen.

En juist daar wordt het verhaal ingewikkelder.

615 euro per leerling

De subsidie Verbetering basisvaardigheden werd een centraal onderdeel van het Masterplan Basisvaardigheden. Scholen kregen veel vrijheid om te bepalen wat zij met het geld deden: leraren trainen, extra lessen organiseren, een taal- of rekencoördinator aanstellen of lesmateriaal aanschaffen.

Een school weet immers zelf het best waar de problemen zitten.

Maar die vrijheid maakt het ook lastiger om achteraf vast te stellen wat precies heeft gewerkt. De ene school besteedt het geld aan extra personeel, de andere aan nieuwe lesmethodes, en weer een andere schakelt een externe organisatie in.

En dan komt de vraag die bij publiek geld altijd gesteld moet worden:

Wat kregen we ervoor terug?

Scholen zagen zelf verbetering

OCW meldde in het jaarverslag over 2024 dat veel scholen vooruitgang zagen bij hun leerlingen. Ruim **80 procent** van de basisscholen die deelnamen aan het onderzoek gaf aan dat er duidelijke stappen waren gezet bij taal en rekenen-wiskunde. In het voortgezet onderwijs gold dat voor ongeveer **60 procent** van de scholen.⁴

Op het eerste gezicht goed nieuws. Toch zit er een belangrijk verschil tussen zeggen dat een school vooruitgang ervaart, en aantonen dat leerlingen door de subsidie daadwerkelijk beter zijn gaan presteren.

Het ministerie wist dat ook. Daarom liet OCW naast onderzoek naar de uitvoering van de subsidie ook apart onderzoek doen naar het effect ervan. Dat onderzoek moest antwoord geven op één heel concrete vraag:

Gaan leerlingen door deze financiële impuls daadwerkelijk beter lezen en rekenen?

Eerst geld, daarna meten wat het oplevert

OCW maakte daarvoor een uitgebreid plan. Onderzoekers zouden onder meer kijken naar begrijpend lezen, spelling en rekenen op basisscholen. In het voortgezet onderwijs zouden leesvaardigheid en woordenschat worden gevolgd.

⁴ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/2025/05/21/onderwijs-cultuur-en-wetenschap-2024>

Daarnaast werd onderzocht hoe scholen het subsidiegeld gebruikten:

- Welke aanpak kozen ze?
- Wat ging goed?
- Wat ging niet goed?
- En welke veranderingen zagen scholen zelf?

Het ministerie wilde daarmee niet alleen weten waar het geld terecht kwam, maar uiteindelijk ook of de leerprestaties verbeterden. Dat onderscheid is belangrijk.

Want een school kan een nieuwe leesmethode kopen, leraren trainen en extra lessen organiseren. Daarmee is de subsidie volgens de regels besteed.

Maar daarmee weten we nog niet of een leerling vervolgens ook beter leest.

Terwijl het onderzoek liep, veranderde de financiering alweer

Ondertussen besloot het ministerie dat de subsidieregeling niet de blijvende oplossing zou worden. Vanaf 2027 moet het anders.

Scholen hoeven dan niet langer telkens opnieuw subsidie aan te vragen. Schoolbesturen krijgen geld voor basisvaardigheden via een nieuwe vorm van bekostiging: **gerichte bekostiging**. Daarvoor is vanaf 2027 naar schatting bijna **497 miljoen euro per jaar** voorzien.⁵

Het ministerie noemt als voordeel dat scholen meer zekerheid krijgen: ze kunnen voor langere tijd plannen maken en hoeven niet telkens een nieuwe subsidieaanvraag te schrijven.

Maar er speelt nog iets. De overheid wil zeker weten dat het extra geld ook daadwerkelijk aan basisvaardigheden wordt besteed. Daarom blijft aan deze financiering voorlopig een duidelijk doel verbonden.⁶

De verandering zegt ook iets over de oude aanpak. Het ministerie erkent inmiddels zelf dat de subsidies per ronde een relatief korte looptijd hadden, en dat de nieuwe manier van financieren juist meer zekerheid en continuïteit moet geven.

Dat roept een logische vraag op: waarom begon de grote aanpak van de basisvaardigheden dan met tijdelijke subsidies?

Een half miljard per jaar

Vanaf hier worden de bedragen serieus.

⁵ <https://www.academica-group.com/kennis/uiteenzetting-onderwijsbegroting-2026>

⁶ <https://www.masterplanbasisvaardigheden.nl/structurele-bekostiging-basisvaardigheden>

Voor 2026 staat alleen al voor het verbeteren van basisvaardigheden ongeveer **164 miljoen euro** voor het basisonderwijs en **87 miljoen euro** voor het voortgezet onderwijs op de begroting. Vanaf 2027 gaat het om bijna **een half miljard euro** per jaar.⁷

Dat maakt dit niet alleen een onderwijsvraag. Het is ook een vraag over de besteding van publiek geld. Want bij zulke bedragen moet uiteindelijk duidelijk worden wat een investering oplevert.

- Niet alleen hoeveel scholen meedoen.
- Niet alleen hoeveel activiteiten zijn georganiseerd.
- En ook niet alleen hoeveel scholen zelf zeggen vooruitgang te zien.
- Maar wat er met leerlingen gebeurt!

De nieuwe PISA-cijfers maken die vraag urgenter

En dan verschijnen de PISA-resultaten van 2025. De leesvaardigheid van Nederlandse vijftienjarigen is opnieuw gedaald. Bijna vier op de tien leerlingen (39 procent) haalt het basisniveau voor lezen niet meer.⁸

Nederland scoort daarmee opnieuw onder het gemiddelde van de veertien vergelijkbare EU-landen (EU14); alleen Griekenland scoort lager.⁹

Daarmee kunnen we niet zeggen dat de subsidies zijn mislukt. Dat zou te gemakkelijk zijn. De leerlingen die in 2025 PISA maakten, hadden al een groot deel van hun schooltijd achter de rug voordat het Masterplan begon. Bovendien is PISA niet gemaakt om het effect van één Nederlandse subsidieregeling te meten.

Maar de cijfers maken één vraag wel steeds belangrijker: waar kijken we dan wél naar om te bepalen of al dat geld werkt?

De overheid verandert de aanpak, maar het onderzoek loopt door

Dat is misschien wel het interessantste punt. De subsidies zijn tijdelijk. Vanaf 2027 komt er een andere manier om scholen te betalen. Tegelijk loopt het onderzoek naar de subsidieregeling nog.

OCW liet vanaf 2023 onderzoeken hoe scholen de subsidie uitvoeren en welke veranderingen zij zelf bij leerlingen zien. Dat onderzoek loopt door tot eind 2026.

⁷ <https://www.rijksfinancien.nl/memorie-van-toelichting/2026/OWB/VIII/onderdeel/9538839>;
<https://www.rijksfinancien.nl/memorie-van-toelichting/2026/OWB/VIII/onderdeel/9544391>

⁸ <https://www.pisa-nederland.nl/pisa-2025/>

⁹ <https://nos.nl/artikel/2630148-bijna-40-procent-15-jarigen-kan-niet-goed-lezen-laaggeletterdheid-dreigt>;
<https://www.pisa-nederland.nl/resultaten2025/>

Daarnaast is apart onderzoek opgezet om te kijken naar de daadwerkelijke ontwikkeling van de vaardigheden van leerlingen. Er lopen dus twee onderzoekslijnen naast elkaar. De overheid is al bezig de manier waarop honderden miljoenen euro's bij scholen terechtkomen te veranderen, terwijl het onderzoek naar de vorige aanpak nog niet volledig is afgerond.

Dat hoeft geen probleem te zijn. Tijdelijke subsidies kunnen bewust worden gebruikt om snel te beginnen en later te worden vervangen door vaste financiering.

Maar dan willen we wel weten waarop de keuze voor die nieuwe aanpak is gebaseerd:

- Welke lessen uit de eerste subsidierondes zijn meegenomen?
- Welke onderdelen bleken goed te werken?
- Welke niet?
- En welke resultaten bij leerlingen waren op dat moment al bekend?

Van miljoenen naar resultaten

Daarom gaat Onderwijsaffaire in dit deel verder dan de begroting.

We brengen in kaart hoeveel geld sinds de start van het Masterplan beschikbaar is gesteld, hoeveel daarvan daadwerkelijk aan scholen is toegekend en waar scholen het aan hebben besteed.

Maar we kijken vooral naar de vraag die daarna komt:

Wat weten we over het resultaat?

Daarvoor leggen we de subsidies naast de onderzoeken die OCW zelf heeft laten uitvoeren. We kijken naar de doelen die vooraf zijn gesteld, en naar wat er gebeurde wanneer die doelen niet werden gehaald.

Want na jaren van waarschuwingen, plannen en honderden miljoenen euro's is alleen zeggen hoeveel leerlingen met een regeling zijn 'bereikt', niet genoeg.

Uiteindelijk telt iets anders:

Kunnen onze kinderen beter lezen, schrijven en rekenen?

COLOFON

- Titel: PISA-cijfers 2025 deel 3
- Auteur: Petra de Blok
- Vormgeving: Petra de Blok
- Afbeeldingen: AI

- Jaar van uitgave: 2026

© 2026 Petra de Blok ~ Onderwijsaffaire

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd zonder voorafgaande toestemming.